

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Чжан Цзінцзін

УДК 378.637.016:78

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ
ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02 – "Теорія та методика музичного навчання"

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ПРОВОРОВА Євгенія Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, факультет мистецтв імені
Анатолія Авдієвського
докторант кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТКАЧЕНКО Тетяна Володимирівна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
завідувач кафедри вокальної культури та
сценічної майстерності;

кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник, доцент
САДОВЕНКО Світлана Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри академічного та естрадного
вокалу інституту мистецтв.

Захист відбудеться 13 грудня 2016 о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 11 листопада 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна мета освітніх систем різних держав цивілізованого світу, зокрема України та Китаю, підкреслює їхню орієнтацію не лише на опанування суб'єктами учіння певної суми знань, але й на розвиток їхніх особистісних пізнавальних і творчих якостей. Суспільство ставить перед вчителем завдання бути неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, високої культури, прагнути до втілення в собі людського ідеалу. Розвиток творчо-інтелектуального потенціалу нової генерації педагогічних кадрів у контексті гуманістичної парадигми вимагає від вищої школи інноваційних підходів до фахової підготовки вчителів музики. Специфіка означених підходів полягає у створенні педагогічних умов для самоусвідомлення особистістю майбутнього вчителя музики рівня власних фахово-педагогічних, мистецько-творчих, інтелектуальних можливостей, осмислення якості набутих у процесі мистецького навчання знань, умінь і навичок.

Усвідомлення майбутнім учителем музики можливостей власного професійного розвитку, саморегуляції щодо набуття мистецько-виконавських знань і умінь, здатність до аналізу власного мистецько-педагогічного розвитку є можливими лише за умови цілеспрямованого формування мистецької рефлексії у процесі фахової підготовки студентів на факультетах мистецтв, що потребує розробки спеціальної методики.

Актуальність дослідження категорії "рефлексія" підтверджується зверненням до неї дослідників у галузі історико-філософської (Г. Гегель, І. Кант, Д. Лейбніц, Дж. Локк, Д. Юм та ін.), культурологічної (І. Зязюн, М. Закович, В. Семашко та ін.), психологічної (О. Анісімов, О. Брушлінський, Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, І. Степанов та ін.), а також педагогічної науки (О. Абдулліна, Н. Гузій, М. Кашапов, Т. Колишева, І. Савенкова, Г. Сухобська та ін.). Педагогічна доцільність застосування цієї категорії зумовлена актуалізацією розвитку інтелектуальної сфери особистості, увагою до самореалізації майбутнього вчителя.

Вирішення складних питань формування рефлексії покладається значною мірою на вчителів мистецьких дисциплін, оскільки саме мистецтву властиві механізми проникнення у найтонший світ людської душі. Серед усіх видів мистецтва музика має особливий статус, оскільки впливає на підсвідомість людської психіки. Це підтверджується працями та концепціями провідних науковців України в галузі мистецької освіти (Н. Гуральник, О. Єременко, А. Козир, Л. Куненко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, І. Парфентьева, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.). Водночас методичні засади формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики як окрема цілісна система не були предметом дослідження у музично-педагогічній галузі освіти. В процесі фахової підготовки існує низка невідповідностей, подолання яких

становитиме істотний теоретичний і практичний інтерес. Зокрема, є необхідним розв'язання суперечностей між: вимогами суспільства до особистості вчителя музики і традиційною системою вокального навчання; необхідністю переорієнтації процесу мистецького навчання на розвиток особистості та відсутністю методик формування мистецької рефлексії.

Актуальність проблеми та її недостатня теоретична й методична розробка, необхідність подолання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: *"Методика формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання"*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація входить до плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання та хорового диригування факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова й складає частину наукового напрямку "Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики" в аспекті музичної освіти та виховання. Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ ім. М.П. Драгоманова (протокол № 6 від 30 січня 2014 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання.

Об'єкт дослідження – процес вокального навчання майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – науково-методичне забезпечення та практична реалізація методики формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики у процесі вокального навчання.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання** дослідження:

- проаналізувати зміст та сутність філософських та психолого-педагогічних основ мистецької рефлексії вчителя музики;
- вивчити особливості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики та методичні підходи до вокального навчання майбутнього вчителя музики як основи формування мистецької рефлексії;
- розробити концептуальну модель та структуру мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики;
- розробити методичне забезпечення діагностики мистецької рефлексії майбутніх учителів музики (критерії, показники, методи) та виявити рівні її сформованості;
- обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання.

Методологічну основу дослідження становлять: загально-теоретичні та методологічні принципи наукового пізнання; концептуальні положення педагогіки, психології щодо проблематики формування рефлексії вчителя як складової його професійного мислення (О. Абдулліна, Н. Гузій, І. Зязюн, М. Кашапов, Т. Колишева, Ю. Кулюткін, І. Савенкова, Г. Сухобська та ін.);

концептуальні положення системного та особистісного підходів щодо дослідження феномену рефлексії (Б. Ананьєв, А. Карпов, Б. Ломов, І. Семенов, В. Шадриков та ін.); концептуальні положення про структурну організацію самосвідомості (Б. Бехтерєв, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, В. Столін та ін.), основи художньо-мистецької практики з розвитку рефлексії майбутніх учителів музики (Е. Абдуллін, А. Козир, В. Орлов, Г. Падалка, Л. Паньків, О. Рудницька та ін.); а також сучасні концепції розвитку вокального навчання (В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк, Л. Каменецька, Р. Лоцман, Ю. Мережко, Є. Проворова та ін.).

Теоретичну основу дослідження становлять положення наукових праць щодо: сутності свідомості особистості у процесі діяльності (К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, Л. Божович, Л. Виготський, Г. Костюк, В. Сластьонін та ін.); розвитку розумової діяльності особистості (О. Брушлінський, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Загвязинський, М. Кашапов, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, В. Шадриков та ін.); теоретичні положення щодо ролі рефлексії у навчальній діяльності в умовах професійно-педагогічного навчання студентів (Л. Арчажникова, Г. Давидова, І. Кулагіна, А. Петровський та ін.); теорії і методики музично-педагогічної освіти (С. Горбенко, А. Козир, Г. Падалка, О. Ростовський, Г. Побережна, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.).

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми, конкретизація сутності і властивостей мистецької рефлексії, системно-структурний аналіз феномену мистецької рефлексії; синтез його структурних компонентів і функцій у цілісну інтегративну схему, абстрагування означених компонентів, узагальнення педагогічного досвіду в сфері вокального навчання, порівняння отриманих експериментальних даних щодо рівнів сформованості мистецької рефлексії студентів; класифікація та систематизація теоретичних даних і даних, отриманих в процесі дослідження; аналогія для встановлення подібності в якостях, ознаках, відношеннях мистецької та інших різновидів рефлексії; *емпіричні* – вивчення наукових джерел з питань проблематики рефлексії загалом і мистецької рефлексії зокрема, педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, діагностичне опитування, інтерв'ювання, тестування, психолого-експертна оцінка, самооцінка, самозвіт, тренінги мистецької рефлексії, методи математичної статистики, що використовуються для діагностування рівнів сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики та експериментальної перевірки ефективності методичного забезпечення її формування.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження:

Уперше: розроблено методику формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання, що створює сприятливе інформаційно-насичене середовище, активізує потребу оволодіння мистецькою рефлексією, забезпечує мотивацію використання

мистецької рефлексії в процесі вокально-виконавської діяльності, здійснює моніторинг процесу формування мистецької рефлексії.

Удосконалено: структурно-функціональну модель рефлексії в педагогіці, що включає: аспекти (комунікативний, особистісний, інтелектуальний), види (упереджувальна, синхронна, ретроспективна), форми (основоположна, порівняльна, конструктивна) та функції рефлексії (розвиваюча, самопізнавальна, консолідації досвіду, регулятивна, соціальна, когнітивна, інтегративна, усвідомленого ставлення);

- концептуальну модель мистецької рефлексії, що відображає: Я-концепцію вчителя музики, процес рефлексії, що відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, результатом є формування мистецько-педагогічної самосвідомості, а за рахунок зворотного зв'язку на Я-концепцію майбутнього вчителя музики проходить коригуючий вплив;

- сутність, зміст, компонентну структуру мистецької рефлексії та відповідні критерії, показники і рівні сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики.

Подальшого розвитку дістали: методичні напрямки та аналіз процесу формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, що включає мотивацію, музичне сприйняття, музичне виконавство та музичну творчість;

- науково-теоретичні підходи до формування мистецької рефлексії вчителя музики.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в можливості впровадження в навчальний процес розробленої методики формування мистецької рефлексії майбутніх учителів музики. Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані під час проведення досліджень з актуальних проблем теорії та методики навчання музики і музичного виховання та при написанні навчально-методичних посібників, програм.

Апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження. Положення й висновки дисертації обговорювалися та здобули позитивну оцінку на *міжнародних* науково-практичних конференціях – "Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття" (Київ, 2016); "Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності" (Полтава, 2016); IV міжнародна науково-практична конференція «Час мистецької освіти: історія, сучасність та перспектива» (Харків, 2016) та *всеукраїнській* науково-практичній конференції "Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення" (Мукачеве, 2016).

Основні положення дослідження впроваджено на факультеті мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка №07-10/793 від 28.04.2016), факультеті музичної та хореографічної освіти Південноукраїнського Національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (довідка № 560/18 від 28.05.16), інституті мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 250/19 від 25.05.16).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації були відображенні у 9 авторських публікаціях, з них – 5 у провідних фахових виданнях з педагогіки.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (217 найменувань) та 3 додатків. Повний обсяг дисертації 215 сторінки, з них 175 основного тексту. Робота містить 10 рисунків та 14 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито теоретико-методологічну основу, охарактеризовано методи та етапи експериментально-дослідної роботи, виявлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення, наведено дані щодо апробації та впровадження одержаних результатів дослідження.

У **першому розділі** – *"Науково-теоретичні основи мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання"* – розглянуто філософські та психолого-педагогічні основи мистецької рефлексії педагога: визначено категоріальний апарат, охарактеризовано особливості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, проаналізовано методичні підходи до вокального навчання майбутнього вчителя музики як основи формування мистецької рефлексії.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про неоднозначність розуміння онтологічних аспектів рефлексії педагога в теоретико-прикладних дослідженнях. Так, в рамках діяльнісного підходу (О. Бодальов, А. Карпов, В. Пономарева та ін.) рефлексія розглядається як найважливіший механізм розвитку діяльності, внутрішня психічна діяльність особистості, спрямована на самопізнання й усвідомлення свого духовного світу, власних дій і станів, ролі та місця в діяльності. В рамках психологічного підходу (Г. Хекгаузен) рефлексія тлумачиться як здатність суб'єкта усвідомлювати дію: оцінювати мету з точки зору перспективи успіху, коригувати її з урахуванням різних норм, відчувати себе відповідальним за можливі результати, усвідомлювати їх наслідки. Згідно когнітивного підходу (І. Зязюн) рефлексія – це важливий механізм продуктивного мислення; особлива організація процесів розуміння подій, явищ, наукових об'єктів у широкому системному контексті.

Значення рефлексії в роботі вчителя музики велике і різноманітне (О. Олексюк, Г. Падалка, О. Парфентьева та ін.). Рефлексивні процеси пронизують всю професійну діяльність учителя музики, проявляючись в ситуації безпосередньої взаємодії з учнями, в процесі проектування і конструювання навчальної діяльності, на етапі самоаналізу та самооцінки власної діяльності. Необхідність рефлексивного ставлення вчителя музики до

своєї діяльності визначається багатьма факторами, які становлять поліфункціональність педагогічної професії.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел узагальнено структурно-функціональну модель рефлексії, що містить: аспекти (комунікативний, особистісний, інтелектуальний); форми (основоположна, порівняльна, конструктивна); види (упереджувальна, синхронна, ретроспективна); функції (розвиваюча, самопізнавальна, консолідації досвіду, регулятивна, соціальна, когнітивна, інтегруюча, усвідомленого ставлення).

Дослідження особливостей мистецької рефлексії вчителя музики виявило тісну кореляцію мистецької рефлексії з такими музично-педагогічними категоріями як інтонація, інтерпретація, музично-виконавська майстерність. Так, мистецька рефлексія дозволяє майбутньому вчителю музики досягнути інтонаційні аспекти музичного твору, який виконується або сприймається, та створити власну інтерпретацію музичного твору. Мистецька рефлексія сприяє формуванню виконавської майстерності майбутнього вчителя музики, зокрема створенню функціональних зв'язків між художнім мисленням, слухом – з однієї сторони та сферою руху – з іншої.

У дослідженні розглядаємо мистецьку рефлексію майбутнього вчителя музики як усвідомлення власних психічних станів і процесів у широкому системному контексті, що включає оцінку музично-виконавських та музично-педагогічних ситуацій і дій, знаходження прийомів і операцій рішення завдань. Мистецька рефлексія як особистісна властивість реалізується у різних видах діяльності, під впливом певних соціальних і культурних обставин, потреб й інтересів самої особистості.

Вокальне навчання виступає основою формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, оскільки допомагає досягнути такі аспекти мистецької рефлексії, як інтонація, інтерпретація, вокально-виконавська майстерність. До важливих та доцільних методів, що сприяють вокальному розвитку майбутнього вчителя музики відносимо: концентричний, фонетичний, показу, наслідування та пояснення, уявного проспівування, порівняльного аналізу, вокальних вправ, самостійного розспівування, самостійної роботи, показу перспективи навчання. Зазначені методи історично склались у вокальній практиці й не виключають, а лише взаємодоповнюють один одного.

Основою цілісного розв'язання проблеми формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання є принцип глибокого взаємозв'язку між спрямованістю вокально-педагогічної дії та інтенсивністю розвитку вокальної техніки, добрим підґрунтям якої є виконавський досвід, впровадження та використання найефективніших вокальних методів. Таким чином, мистецька рефлексія дозволяє майбутньому вчителю музики усвідомити та оцінити вокально-виконавські

та музично-педагогічні ситуації, знайти прийоми для вирішення вокальних завдань.

У другому розділі – *"Методичні основи формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання"* – розроблено концептуальну модель та визначено структуру мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики, запропоновано методика, принципи та педагогічні умови формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики у процесі вокального навчання.

Розробка концептуальної моделі та структури мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики зумовила, з одного боку, розгляд сутності та особливостей самосвідомості та Я-концепції майбутнього вчителя музики як особистісних утворень, що розвиваються та змінюються в процесі рефлексії, а з іншого – особливостей прояву мистецької рефлексії в трьох основних видах музичної діяльності: музичному сприйнятті, музично-виконавській діяльності та музичній творчості. Узагальнена концептуальна модель мистецької рефлексії вчителя музики відображає Я-концепцію вчителя музики та розглядається як процес, що відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, що безпосередньо впливає на формування мистецько-педагогічної самосвідомості та за рахунок зворотного зв'язку здійснює коригуючий вплив на Я-концепцію майбутнього вчителя музики.

Запропонована у дослідженні структура мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики складається з чотирьох компонентів: *мотиваційного* (спрямованість на опанування мистецькою рефлексією, прагнення до самореалізації у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності, прагнення до оволодіння новими музично-педагогічними знаннями та вміннями); *когнітивного* (гностична спрямованість особистості, сформованість адекватної самооцінки, усвідомлення власних розумових процесів у музичній діяльності); *емоційного* (емоційні переживання в процесі музично-виконавської діяльності, особливості формування й зміни цінностей в музично-педагогічній діяльності, емоційно-емпатійне реагування на мистецтво); *конативного* (оволодіння прийомами різних видів рефлексії, сформованість музично-педагогічних знань та умінь, досягнення музично-виконавських психологічних процесів).

Критеріями сформованості мистецької рефлексії визначено:

- *міру прагнення оволодіння мистецькою рефлексією*, що характеризує ставлення до мистецької рефлексії (показники – сприйняття необхідності в мистецькій рефлексії; наявність бажання до самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності; сформованість установки на оволодіння новими знаннями);

- *ступінь розуміння сутності та особливостей мистецької рефлексії*, що розкриває обізнаність щодо мистецької рефлексії (показники:

усвідомлення сутності мистецької рефлексії; обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів; сформованість адекватної самооцінки);

-*міру емоційного включення до мистецької рефлексії*, що відображає емоційну складову мистецької рефлексії (показники: усвідомлення власних емоційних переживань в процесі музично-виконавської діяльності; наявність культурно-гуманістичної системи цінностей; осягнення емоційно-емпатійного реагування на музику);

-*міру володіння необхідними вміннями для мистецької рефлексії*, виявляє прояв мистецької рефлексії у музично-педагогічній та вокально-виконавській діяльності (показники: володіння різновидами мистецької рефлексії; наявність знань та вмінь у музично-педагогічній діяльності; сформованість професіоналізму в музично-виконавській діяльності).

Визначені критерії та їх показники дали змогу виокремити чотири рівні сформованості мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики:

- *початковий рівень* свідчить про ознайомлювальний характер діяльності студента. Відсутнє прагнення до оволодіння мистецькою рефлексією. Несформовані мотиви самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності. Знання про зміст та поетапність виконуваних рефлексивних дій поверхневі. Відсутня обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів. Студент характеризується слабким емоційним включенням до мистецької рефлексії. У практичній діяльності допускає неточність виконання ряду дій і операцій, може відтворити визначену поступовість або систему дій лише за допомогою викладача. Студент не може самостійно контролювати та регулювати дії;

- *задовільний рівень* свідчить про репродуктивний характер діяльності студента, цей рівень виявляється в тому, що він самостійно виконує визначену поступовість дій, проте відсутня перенесеність. Студент не виходить за рамки відомих прийомів, а діє лише за зразком. Мотиви самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності слабо виражені, нестійкі, низької інтенсивності. Такий студент висловлює пасивне ставлення до процесу оволодіння педагогічними вміннями, виявляє труднощі в ситуаціях, які потребують рецензування, аргументації, аналізу, не може дати адекватну оцінку власним діям. Для студента характерне лише часткове емоційне включення до мистецької рефлексії;

- *достатній рівень* характеризується нестійкою позитивною мотивацією до оволодіння мистецькою рефлексією. Рівень сформованості професійних умінь свідчить про конструктивний характер діяльності студента, виявляється в оволодінні психолого-педагогічними знаннями щодо способів виконання дій. Студент самостійно вибирає алгоритм дій у різних ситуаціях, але зі значними зусиллями. У нього наявні можливості переносу в середині певних видів діяльності. Він виконує завдання і творчо розв'язує їх, проте ці розв'язання ще наближені до зразків, які дає викладач. Припускається незначної кількості помилок, виконуючи деякі дії за

допомогою викладача, наставника. Ситуації, що вимагають рецензування, аргументації, аналізу, переважно не викликають труднощів, виявляється здатність до адекватної самооцінки власних дій. На даному рівні притаманні усвідомлення емоційних переживань в процесі виконавської діяльності, культурно-гуманістична система цінностей та свідоме емоційно-емпатійне реагування на музику;

- *оптимальний рівень*, характеризується стійкістю прояву рефлексійних умінь. Рівень сформованості рефлексійних умінь свідчить про творчий характер діяльності студента, виконані ним завдання і розв'язання їх вирізняються оригінальністю. Для практичної діяльності характерні високий рівень самостійності, безпомилкове виконання дій, здатність до перенесення умінь на інші види діяльності, легкість у її виконанні. Спостерігається стійка позитивна мотивація до самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності, оволодіння новими знаннями. Ситуації, що потребують рецензування, аргументації та аналізу не викликають труднощів. Здатність до адекватної самооцінки яскраво виражена.

Розуміння сутності мистецької рефлексії та особливостей процесу вокального навчання дозволило виокремити найбільш доцільні педагогічні принципи для розробки методики формування мистецької рефлексії, а саме:

- гуманістичної цілеспрямованості, що передбачає готовність до діалогу на основі взаємодії різних культур, самовизначення й самореалізації в системі відношень "людина-світ";

- персоналізації, що дозволяє активно включати у навчальний процес особистісний досвід майбутніх учителів.

- діалогізації, що полягає в активному обміні інформацією, у творчій взаємодії педагога зі студентами та в міжособистісному спілкуванні студентів між собою на основі довіри;

- естетичної спрямованості, що свідчить про спонукання до досягнення естетичної цінності художніх творів, до сприймання мистецтва як явища, що містить величезний потенціал втілення прекрасного в життя людини;

- самосвідомості, що включає в себе активізацію процесів осмислення на особистісному та діяльнісному рівнях;

- єдності художнього і технічного розвитку, що забезпечує поєднання технічного розвитку співацького голосу з художніми цілями виконання;

- внутрішньої побудови образу-звуку, що дозволяє не лише розкрити природу вокального звукоутворення, а й забезпечує домінанту на рефлексивних процесах особистості.

Формування мистецької рефлексії - це процес розвитку особистості майбутнього вчителя музики під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (розробленої методики в процесі вокального навчання, виокремлених принципів, створених педагогічних умов, власної активності особистості). Методика формування мистецької рефлексії в процесі вокального навчання знаходить своє вираження у конкретизації цілі, задач, змісту, методів, засобів музичної освіти та втілюється в навчальних програмах, методичних

рекомендаціях, наочних зразках живого та творчого процесу взаємодії вчителя, учнів з музичним мистецтвом та музичною культурою в цілому. Разом з цим, впровадження методики потребує розробки відповідних педагогічних умов. Аналіз психолого-педагогічної літератури з предмета дослідження та експериментальні дані дозволяють виділити такі педагогічні умови: створення сприятливого інформаційно-насиченого середовища; формування потреби оволодіння мистецькою рефлексією; забезпечення мотивації до вивчення і використання мистецької рефлексії в процесі вокально-виконавської діяльності; здійснення моніторингу процесу формування мистецької рефлексії; виховання потреби до постійного самовдосконалення.

На основі виокремлених принципів та визначених педагогічних умов було розроблено методику формування мистецької рефлексії майбутніх учителів музики (рис. 1), що включає мету, завдання, принципи, педагогічні умови, зміст та моніторинг.

У третьому розділі *"Дослідно-експериментальна робота з формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики"* – діагностовано рівні сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики, визначено організацію, методи та хід формувального експерименту в процесі вокального навчання, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи щодо формування мистецької рефлексії.

Констатувальний експеримент проходив у два етапи. На першому етапі встановлювалася загальна зорієнтованість майбутніх учителів музики щодо формування мистецької рефлексії. Було проведено анкетування серед 190 студентів 3-5 курсів вищих педагогічних навчальних закладів. Анкетування виявило, що проблема мистецької рефлексії є достатньо актуальною для майбутніх учителів музики. Адже 97,3% опитаних вважають, що вчитель музики має володіти мистецькою рефлексією. Проте в ході аналізу анкет було з'ясовано, що у більшості респондентів виникають труднощі щодо визначення сутності мистецької рефлексії, вони не володіють, або лише частково володіють відповідними формами, методами та засобами дій.

Другий етап констатувального експерименту дозволив виявити особливості та визначити рівні сформованості мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики. Переважна більшість студентів – 67,24% володіють мистецькою рефлексією на задовільному рівні, що свідчить про репродуктивний характер діяльності студентів. Студенти не виходять за рамки відомих прийомів, а діють лише за зразком. Мотиви самореалізації у музично-педагогічній та вокально-виконавській діяльності слабко виражені, нестійкі, низької інтенсивності. Студенти висловлюють пасивне ставлення до процесу оволодіння вокальними вміннями, виявляють труднощі в ситуаціях, які потребують рецензування, аргументації, аналізу, не можуть дати адекватну оцінку власним діям. Також характерне лише часткове емоційне включення до мистецької рефлексії.

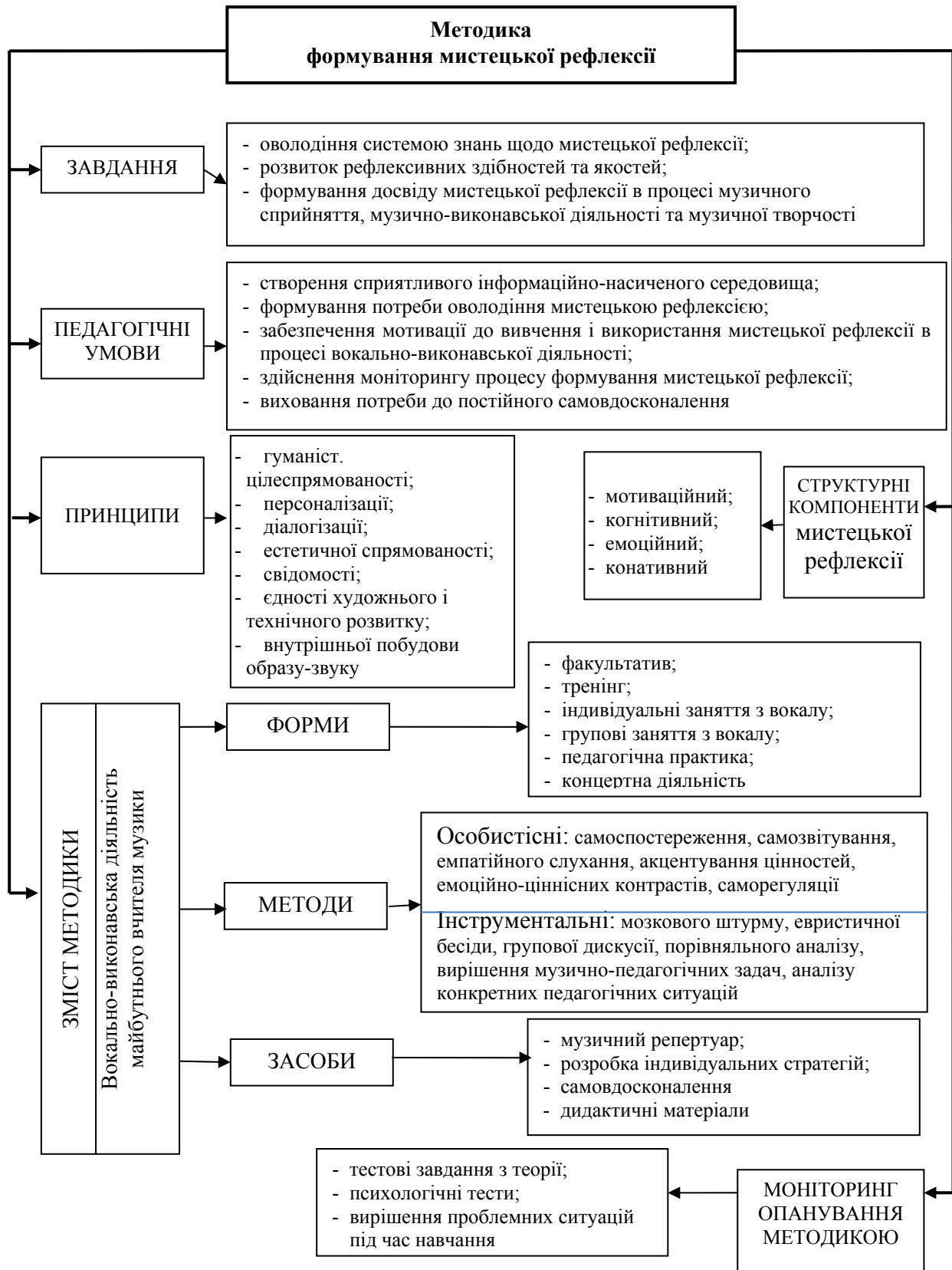

Рис. 1. Методика формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання

У 22,41% виявлено сформованість мистецької рефлексії на початковому рівні. Зокрема їм властивий ознайомлювальний характер діяльності, відсутність прагнення до оволодіння мистецькою рефлексією, несформовані мотиви самореалізації у музично-педагогічній та вокально-виконавській діяльності. Знання про зміст та поетапність виконуваних рефлексивних дій поверхневі. Відсутня обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів. Студенти характеризуються слабким емоційним включенням до мистецької рефлексії. У практичній вокальній діяльності допускають неточність виконання ряду дій і операцій, можуть відтворити визначену поступовість або систему дій лише за допомогою викладача. Студенти не можуть самостійно контролювати та регулювати дії.

Лише 10,34% володіють мистецькою рефлексією на достатньому рівні. Таким студентам притаманна позитивна, проте нестійка мотивація до оволодіння мистецькою рефлексією. Рівень сформованості фахових умінь свідчить про конструктивний характер діяльності студентів, виявляється в оволодінні психолого-педагогічними знаннями щодо способів виконання дій та вокальних творів.

Володіння мистецькою рефлексією на оптимальному рівні не притаманно жодному студентові.

На основі результатів констатувального експерименту та розробленої методики формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання була розроблена послідовність ходу формувального експерименту та його методичне забезпечення. Майбутні вчителі музики в процесі вокального навчання повинні були пройти три етапи, що забезпечили комплексне формування компонентів мистецької рефлексії (мотиваційного, когнітивного, емоційного та конативного).

Для кожного етапу формувального експерименту визначено мету, завдання та методи. Оскільки, згідно розробленої нами концептуальної моделі мистецької рефлексії, найбільш повно мистецька рефлексія проявляється в процесі музичного сприйняття, музичного виконавства та музичної творчості, на кожному з етапів формування досліджуваного феномена було визначено домінуючий процес прояву мистецької рефлексії.

Перший етап – базовий, домінуюча діяльність мистецької рефлексії – музичне сприйняття. Метою даного етапу є загальне ознайомлення майбутніх учителів музики з проблематикою мистецької рефлексії та формування базових знань та умінь щодо рефлексивних процесів у музичному сприйнятті. Дана мета вимагає вирішення таких завдань: формування у студентів узагальненої установки на оволодіння мистецькою рефлексією; засвоєння знань щодо мистецької рефлексії в процесі музичного сприйняття; поглиблення знань з вокального навчання; оволодіння навичками мистецької рефлексії в процесі музичного сприйняття. Основною формою навчання на даному етапі був факультатив з основ мистецької рефлексії.

Другий етап – поглиблюючий, доміантна діяльність мистецької рефлексії – музичне виконавство. Метою даного етапу було поглиблення знань щодо мистецької рефлексії в процесі вокального навчання. Дана мета вимагала вирішення таких завдань: збагачення та розширення знань студентів щодо мистецької рефлексії; закріплення стійких мотивів формування мистецької рефлексії; удосконалення вокально-виконавських навичок; оволодіння навичками мистецької рефлексії в процесі вокально-виконавської діяльності.

Третій етап – закріплюючий, доміантний процес мистецької рефлексії – музична творчість. Метою етапу є закріплення отриманих знань та сформованих умінь щодо мистецької рефлексії. Дана мета вимагає вирішення таких завдань: оволодіння навичками мистецької рефлексії в процесі музичної творчості; закріплення здобутих знань та умінь щодо мистецької рефлексії; спрямування студентів на набуття досвіду мистецької рефлексії.

Для визначення ефективності запропонованої методики формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки була розроблена методика контрольного експерименту. Вона включала проведення діагностичних зрізів за програмою констатувального експерименту з використанням адекватних йому методів (тестування, опитування, протоколювання спостережень, творчих завдань тощо), а також порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного діагностування за показниками розроблених критеріїв сформованості мистецької рефлексії в експериментальній та контрольній групах.

Ефективність застосованої методики визначено за допомогою методів математичної статистики. Порівняння отриманих експериментальних даних констатувального та контрольного зрізів ЕГ та КГ подано у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики

Групи	Рівні сформованості мистецької рефлексії								Середнє арифметичне (бали)	Медіана (бали)	Мода (бали)	Стандартне відхилення (бали)
	Початковий		Задовільний		Достатній		Оптимальний					
	особи	%	особи	%	особи	%	особи	%				
Констатувальний експеримент												
КГ	6	20,69	20	68,97	3	10,34	0	0,00	50,00	48,00	48,00	16,81
ЕГ	7	24,14	19	65,52	3	10,34	0	0,00	49,10	46,00	39,00	16,74
Контрольний експеримент												
КГ	4	13,79	21	72,41	4	13,79	0	0,00	53,40	53,00	42,00	14,97
ЕГ	0	0,00	0	0,00	19	65,52	10	34,48	94,60	94,00	94,00	12,55

Отже, формувальну дослідно-експериментальну роботу в даному напрямку можна вважати ефективною, оскільки вона: сприяє позитивному

ставленню до оволодіння мистецькою рефлексією, спонукає до самореалізації у музично-педагогічній та вокально-виконавській діяльності, формування установки на оволодіння новими знаннями; забезпечує теоретичну підготовку щодо сутності мистецької рефлексії, обізнаності щодо протікання власних розумових процесів, сприяє формуванню адекватної самооцінки; допомагає усвідомленню власних емоційних переживань в процесі вокально-виконавської діяльності та власної культурно-гуманістичної системи цінностей, оволодіти необхідними вміннями.

У зв'язку з тим, що точність оцінювання результатів застосування методики формування мистецької рефлексії в процесі вокального навчання у кількісних вимірах має дещо відносний характер та приблизно на 1/5 визначається випадковими помилками, для обчислення результатів експерименту було застосовано методи математичної статистики, що мало на меті максимальне уникнення похибок в отриманні кількісних результатів. Застосування критерію Фішера підтвердило, що запропонована методика формування мистецької рефлексії є ефективною.

Отже, можна зробити висновок, що запропонована методика дозволила майбутнім учителям музики оволодіти мистецькою рефлексією як процесом, що відображає Я-концепцію вчителя музики та відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, який безпосередньо впливає на формування мистецько-педагогічної самосвідомості і за рахунок зворотного зв'язку на Я-концепцію майбутнього вчителя музики.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретико-методичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики; розкрито сутність, структуру та комплекс педагогічних заходів для забезпечення ефективності формування мистецької рефлексії в процесі вокального навчання майбутніх учителів музики. Проведене дослідження дало можливість зробити висновки відповідно до поставлених завдань.

1. Аналіз змісту та сутності філософських та психолого-педагогічних основ мистецької рефлексії вчителя музики засвідчив, що у своєму теоретичному, концептуальному розумінні рефлексія виступає як форма активного переосмислення людиною тих чи інших змістів індивідуальної свідомості, діяльності, спілкування. У широкому практичному сенсі рефлексія розглядається як здатність людини до самоаналізу, осмислення та переосмислення своїх предметно-соціальних відносин з оточуючим світом і являє собою складову частину розвиненого інтелекту.

Рефлексивні процеси пронизують всю професійну діяльність учителя музики, проявляючись і в ситуації безпосередньої взаємодії з учнями, і в

процесі проектування і конструювання їх навчальної діяльності, і на етапі самоаналізу та самооцінки власної діяльності, самого себе як її суб'єкта. Узагальнена нами структурно-функціональна модель рефлексії в педагогіці містить: аспекти (комунікативний, особистісний, інтелектуальний); форми (основоположна, порівняльна, конструктивна); види (упереджувальна, синхронна, ретроспективна); функції (розвиваюча, само пізнавальна, консолідації досвіду, регулятивна, соціальна, когнітивна, інтегруюча, усвідомленого ставлення).

2. Вивчення особливостей мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики та методичних підходів до вокального навчання студентів факультетів мистецтв, як основи формування мистецької рефлексії, вказує на тісну кореляцію мистецької рефлексії з такими музично-педагогічними категоріями як інтонація, інтерпретація, музично-виконавська майстерність. Мистецька рефлексія майбутнього вчителя музики – це усвідомлення власних психічних станів і процесів у широкому системному контексті, що включає оцінку музично-виконавських та музично-педагогічних ситуацій і дій, знаходження прийомів і операцій рішення задач. Мистецька рефлексія як особистісна властивість реалізується у різних видах діяльності та може формуватися і розвиватись під впливом певних соціальних і культурних обставин, потреб й інтересів самої особистості. Вокальне навчання виступає основою формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, оскільки допомагає досягнути такі аспекти мистецької рефлексії як інтонація, інтерпретація, вокально-виконавська майстерність.

3. Розробка концептуальної моделі та структури мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики дозволила розглянути мистецьку рефлексію вчителя музики як процес, що відображає Я-концепцію вчителя музики та відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, який безпосередньо впливає на формування мистецько-педагогічної самосвідомості та, за рахунок зворотного зв'язку, на Я-концепцію майбутнього вчителя музики. Запропонована структура мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики складається з чотирьох компонентів: мотиваційного (спрямованість на опанування мистецькою рефлексією, прагнення до самореалізації у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності, прагнення до оволодіння новими музично-педагогічними знаннями та вміннями); когнітивного (гностична спрямованість особистості, сформованість адекватної самооцінки, усвідомлення власних розумових процесів у музичній діяльності); емоційного (емоційні переживання в процесі музично-виконавської діяльності, особливості формування й зміни цінностей в музично-педагогічній діяльності, емоційно-емпатійне реагування на мистецтво); конативного (оволодіння прийомами різних видів рефлексії, сформованість музично-педагогічних знань та умінь, досягнення музично-виконавських психологічних процесів).

4. На основі розробки методичного забезпечення педагогічної діагностики мистецької рефлексії майбутніх учителів музики було визначено критерії сформованості мистецької рефлексії: міру прагнення оволодіння мистецькою рефлексією (показники – сприйняття необхідності в мистецькій рефлексії; наявність бажання до самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності); сформованість установки на оволодіння новими знаннями; ступінь розуміння сутності та особливостей мистецької рефлексії (показники: усвідомлення сутності мистецької рефлексії; обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів; сформованість адекватної самооцінки); міру емоційного включення до мистецької рефлексії (показники: усвідомлення власних емоційних переживань в процесі музично-виконавської діяльності; наявність культурно-гуманістичної системи цінностей; досягнення емоційно-емпатійного реагування на музику; міру володіння необхідними вміннями для мистецької рефлексії (показники: володіння різновидами мистецької рефлексії; наявність знань та вмінь у музично-педагогічній діяльності; сформованість професіоналізму в музично-виконавській діяльності).

5. Обґрунтування та експериментальна перевірка методики формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики в процесі вокального навчання дозволили визначити відповідну мету, задачі, зміст, методи, засоби музичної освіти, що втілюються в навчальних програмах, методичних рекомендаціях, наочних зразках живого та творчого процесу взаємодії вчителя, учнів з вокальним мистецтвом та музичною культурою в цілому. Разом з цим, впровадження методики потребує впровадження відповідних педагогічних умов: створення сприятливого інформаційно-насиченого середовища; формування потреби оволодіння мистецькою рефлексією; забезпечення мотивації до вивчення і використання мистецької рефлексії в процесі вокально-виконавської діяльності; здійснення моніторингу процесу формування мистецької рефлексії; виховання потреби до постійного самовдосконалення.

6. Проведений констатувальний експеримент дозволив виявити чотири рівні сформованості мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики: початковий, задовільний, достатній та оптимальний. Переважна більшість студентів – 67,24% володіють мистецькою рефлексією на задовільному рівні, 22,41% – на початковому, лише 10,34% на достатньому та жоден студент не володіє мистецькою рефлексією на оптимальному рівні.

Формувальний експеримент підтвердив доцільність використання особистісних та інструментальних методів, довів важливість впровадження домінантного процесу мистецької рефлексії на кожному з етапів формування. Аналіз даних контрольного зрізу свідчить, що запропонована методика є ефективною, вона сприяє позитивному ставленню майбутнього вчителя музики до мистецької рефлексії, прагненню до самореалізації у музично-виконавській діяльності; обізнаності щодо сутності, особливостей мистецької рефлексії, а також особливостей протікання власних розумових процесів;

володінню відповідними рефлексивними вміннями; наявності професіоналізму у музично-виконавській діяльності.

Проведене наукове дослідження засвідчує необхідність подальшого розроблення означеної проблеми щодо: кореляції мистецької та педагогічної рефлексії, розробки та стандартизації діагностичного забезпечення рефлексивних процесів у підготовці майбутніх учителів музики, організації моніторингу рефлексивної діяльності вчителів музики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Музикознавчі аспекти мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики / Чжан Цзінцзін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 17(22). – К.: НПУ, 2015. – 216 с. – С.30-34.
2. Мистецька рефлексія майбутнього вчителя музики: концептуальна модель / Чжан Цзінцзін // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова випуск № 26 (36) 16 серії "Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики" збірник наукових праць. – К.: НПУ, 2016. – 143 с. – С. 42-46.
3. Психолого-педагогічні передумови формування рефлексії майбутнього вчителя музики / Чжан Цзінцзін // Педагогіка та психологія. Вип.729. – Чернівці: Чернівецький національний університет. 2014. – 208 с. – С. 166-170.
4. Структура та рівні сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики / Чжан Цзінцзін // Вісник Луганського Національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. Мистецька освіта: історія, теорія, практика № 2 (299) 2016. – Старобільськ: ДЗ "Луганський національний університет імені Т. Шевченка", 246 с. – С.72-80.
5. Діагностика рівнів сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики / Чжан Цзінцзін // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць. [гол. ред. проф. С.Омельченко. - Випуск 4. - Слов'янськ: ДДПУ, 2016. 216с. - С. 156-161.
6. Методика, принципи та педагогічні умови формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики / Чжан Цзінцзін // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal) Pedagogika #6, 2016. – 191 с. – С.69-75.
7. Організація та зміст процесу формування мистецької рефлексії / Чжан Цзінцзін // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції 14-15 квітня 2016. – Київ: ун-т імені Б.Грінченка, 2016. – 752 с. – С.320-329.

8. Мистецька рефлексія майбутнього вчителя музики: концептуальна модель / Чжан Цзінцзін // Час мистецької освіти: збірник тез і матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 квітня 2016 р. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2016. – 129 с. – С.12-13.
9. Мистецька рефлексія майбутнього вчителя музики Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття: зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, Мукачеве, 17-18 березня 2016 р. – Мукачеве: МДУ, 2016. – 240 с. – С.66-69.

АНОТАЦІЇ

Чжан Цзінцзін **Методика формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання. – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – "Теорія та методика музичного навчання" / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено проблемі формування мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики. Висвітлено зміст та сутність філософських та психолого-педагогічних основ мистецької рефлексії педагога. Узагальнено особливості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики та методичні підходи до вокального навчання майбутнього вчителя музики як основи формування мистецької рефлексії. Розроблено концептуальну модель процесу мистецької рефлексії вчителя музики, що відображає Я-концепцію вчителя музики та відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, який безпосередньо впливає на формування мистецько-педагогічної самосвідомості та за рахунок зворотного зв'язку на Я-концепцію майбутнього вчителя музики. Визначено структуру мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики та розроблено методичне забезпечення педагогічної діагностики (критерії, показники, методи) стану сформованості мистецької рефлексії.

У дисертації обґрунтовано методику, принципи та педагогічні умови формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, зокрема: створення сприятливого інформаційно-насиченого середовища; формування потреби оволодіння мистецькою рефлексією; забезпечення мотивації до вивчення і використання мистецької рефлексії в процесі вокально-виконавської діяльності; здійснення моніторингу процесу формування мистецької рефлексії; виховання потреби до постійного самовдосконалення.

Ключові слова: мистецька рефлексія, майбутній вчитель музики, вокальна підготовка, методика формування, педагогічні умови.

Чжан Цзиньцзинь. Методика формирования художественной рефлексии будущего учителя музыки в процессе вокального обучения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – "Теория и методика музыкального обучения" / Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена проблеме формирования художественной рефлексии у будущих учителей музыки. Освещены содержание и сущность философских и психолого-педагогических основ художественной рефлексии педагога. Сделан анализ особенностей художественной рефлексии будущего учителя музыки и методических подходов к вокальному обучению будущего учителя музыки как основы формирования художественной рефлексии. Разработана концептуальная модель процесса художественной рефлексии учителя музыки, отражающая Я-концепцию учителя музыки и происходящая в процессе музыкального восприятия, музыкального исполнения и музыкального творчества, которая непосредственно влияет на формирование художественно-педагогического самосознания и за счет обратной связи на Я-концепцию будущего учителя музыки. Определена структура художественной рефлексии будущего учителя музыки и разработано методическое обеспечение педагогической диагностики (критерии, показатели, методы) состояния сформированности художественной рефлексии.

В диссертации обоснована методика, принципы и педагогические условия формирования художественной рефлексии будущего учителя музыки, в частности: создание благоприятной информационно-насыщенной среды; формирование потребности овладения художественной рефлексией; обеспечение мотивации к изучению и использованию художественной рефлексии в процессе вокально-исполнительской деятельности; осуществление мониторинга процесса формирования художественной рефлексии; воспитание потребности к постоянному самосовершенствованию.

Ключевые слова: художественная рефлексия, будущий учитель музыки, вокальная подготовка, методика формирования, педагогические условия.

Zhang Jingjing Methods of forming artistic reflection of the future teacher of music in vocal training process. - Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 - "Theory and methods of music education" / National Dragomanov Pedagogical University. - Kyiv, 2016.

Dissertation is devoted to the problem of formation of artistic reflection of the future teacher of music. The sense and essence of philosophical, psychological and pedagogical foundations of artistic reflection of the teacher is clarified. Features of artistic reflection of the future teacher of music and methodical

approaches to the vocal training of the future teacher of music as guidelines for the development of artistic reflection is overviewed. The conceptual model of artistic reflection of the future teacher of music is developed. The model reflects self-concept of music teacher and is performed during the musical reception, musical performance and musical creativity, which directly influences the artistic and pedagogical consciousness through feedback on the self-concept of the future teacher of music. The structure of artistic reflection of the future teacher of music is defined and methodological support of educational assessment (criteria, indicators, methods) of condition of formation of artistic reflection is developed.

In the dissertation methodology, principles and pedagogical conditions of formation of artistic reflection of the future teacher of music is grounded. The conditions includes: creating an enabling information-saturated environment; formation of the needs of mastery the artistic reflection; providing motivation to study and use of artistic reflection in the vocal and performing activities; monitoring the process of formation artistic reflection; educating the needs to continuous improvement.

Keywords: artistic reflection, future teacher of music, vocal training, methods of formation, pedagogical conditions.

Підписано до друку 10.11.2016 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times.

Наклад 100 пр. Зам. № 402

Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.